

mer omfattande och djuplodande ansats för att göra Tillich större rättvisa.

I kapitel två, "Revolution", lyfter Pattison fram socialisten och aktivisten Tillich utifrån Tillichs förståelse av *kairos*, eller "den rätta tiden". I enlighet med en inom-tidslig och inom-historisk förståelse av Guds interaktion med människan, och i enlighet med sina egna erfarenheter av första världskriget, nazismen och kalla kriget betonar Tillich att olika tider kräver olika typer av agerande. Historien leder fram till partikulära ögonblick vilka kräver ytterst konkret respons. Det universella och eviga *logos* kan på så sätt göra sig gällande genom ett partikulärt och tidsligt *kairos*. Vad som möjliggör denna transcendering av det inom-världsliga är ytterst sett Kristus. I och genom Kristus manifesteras och uppenbarar sig Gud som en helande kraft genom vilken människan kan ta del av ett nytt sätt att vara – "the new being" (jämför Paulus). Pattison använder sig förtjänstfullt av Tillichs liknelser mellan uppenbarelse genom konst och Gudsuppenbarelsen i Kristus. Konstupplevelsen ger oss för det första en aning om vad Gudsuppenbarelsen handlar om, nämligen en närvaro mot vilken vi kan skönja svar på vår existentiella situation. Men framför allt, menar Tillich, kan konstupplevelsen förstås analogt med, och rikta oss mot, Gudsuppenbarelsen, mot "the new Being", that is, God as the power to bring about the renewal and restoration of human beings' original identity with God, that is, with Being-Itself" (s. 53). Pattison avslutar tredje kapitlet med en kritisk reflektion kring motsägelsen mellan Uppenbarelsen och historien, mellan Varat och tiden. Om Kristus är uppenbarelsen av det absoluta, av evigheten, av "Being-Itself", "how can we, as historically and temporally existing beings, ever really receive revelation of this kind?" (s. 67). I de två avslutande kapitlen, "Love" och "The Shaking of the Foundations", vänder sig Pattison i första hand till teologen Tillich. I Tillichs teologi bryts det ontologiska filosofiska systemet mot livet, mot den levda erfarenheten. När Tillich talar om kärlek till exempel, "he no longer talks in abstract concepts about the ontological constitution of the individual but simply tells the story of a human life in which the power of love was made manifest" (s. 86), skriver Pattison. Pattison avslutar den för honom själv angelägna boken med att låta predikanten Tillich injuta mod och hopp in i en, för Tillich, samtida existentiell förtvivlan – ett tilltal som knappast minskat i aktualitet.

Tidvattnet efter den postmoderna floden drar sig så sakta tillbaka, men Paul Tillich har, vad det verkar, inte svepts med i strömmen. Vad Tillich pekar på, vilket är oerhört spännande, är en teologi som till lika delar influeras av och korreleras mot den analytiska och den kontinentala filosofin. En teologi som söker Gud som den som *är* genom den fenomenologiska erfarenheten, och på så sätt varken ger upp ontologin eller bortser från subjektets historiskt betingade förut-

sättningar och begränsningar. En teologi som, för att tala in i vår tid, ser det universella i det partikulära.

David Wirzén,
Masterstudent, Lund

Gilbert S. Rosenthal (red.), *A Jubilee for All Time. The Copernican Revolution in Jewish-Christian Relations*. Eugene: Pickwick Publications, 2014. 332 sid.

As indicated in the title, the volume is conceived as a memorial to celebrate the golden jubilee of the promulgation of the Second Vatican Council's document which went down in the annals of history as *Nostra Aetate* and soon became a subject of scholarly interest resulting in many following publications on this topic. In the multitude of published works this volume holds a very particular position due to its complexity. It is a collection of 25 articles of diverse length that try to evaluate what this document has accomplished thus far and what the perspectives for future development of Jewish-Christian relations are.

Edited by Gilbert S. Rosenthal, director of the American National Council of Synagogues, the volume reflects postconciliar approaches to the Jewish-Christian relations as seen from North America and Israel. The excellent choice of contributors – most of whom have acted as preeminent actors in the Jewish-Christian dialogue for quite a few decades – guarantees a deep insight into the variety of raised issues, an extensive historical and theological background as well as the multiplicity of perspectives presented. Among the authors there are Jewish and Roman Catholic theologians (Dr. Philip A. Cunningham, Dr. Eugene Fisher, Rabbi Dr. Irving Greenberg, Dr. Elena Procaro-Foley, Rabbi Dr. Byron Sherwin, Rev. Dr. Joseph D. Small, Fr. Dr. Liam Tracey, O.S.M., S.L.D., and Dr. Michael R. Trice), biblical scholars (Rabbi Dr. Michael Cook, Rev. Dr. Alan F. Johnson, and Rabbi Dr. Shira Lander), historians (Rabbi Dr. David Berger), church officials (Rev. Dr. Antonios Kireopoulos and Msgr. Guy A. Massie), experts in Jewish studies and interfaith education (Rabbi Dr. Barry Cytron, Dr. Susanah Heschel, Dr. Edward Kessler, M.B.E., Rabbi Dr. Eugene Korn, Rabbi Dr. Ron Kronish, Rabbi Dr. Gilbert S. Rosenthal (ed.), Rabbi Dr. David Sandmel, and Fr. Dr. Murray Watson) as well as three presidents of the International Council of Christians and Jews (Fr. Dr. John T. Pawlikowski, O.S.M., Rabbi Dr. David Rosen, and Dr. Deborah Weissman) and a Consultant to the Commission for Religious Relations with the Jews in the Pontifical Council for Promoting Christian Unity (Fr. Dr. Lawrence E. Frizzell, S.T.L.).

Facing the complexity of the topic, the reader could easily get lost in the multiplicity of highlighted facets. To avoid such an inconvenience, the volume has been given a very clear structure. It is divided into five

main parts that correspond to the specific areas of the reflection on the last fifty years of Jewish-Christian relations. The first part, composed of six rather brief articles, focuses on the historical approach attempting to recapitulate major postconciliar phenomena and outline future tasks in the Jewish-Christian dialogue. The following part offers us three diverse perspectives on the impact of *Nostra Aetate* on Christian faith groups other than the Roman Catholic: Greek Orthodox, Presbyterian, and Evangelical, the latter being the most extensive study exceeding significantly the size of other contributions. The next section is an observation of the communal and pastoral impact of *Nostra Aetate*. This part consists of six articles raising topics such as *kairos* and *mysterium* in the Jewish-Christian relations, liturgical reforms and their role in the dialogue, the challenges of *Nostra Aetate*, educational programs implementing recommendations of this and the following Vatican II documents, as well as the specificity of the Jewish-Christian dialogue and reactions to *Nostra Aetate* in Israel. Another main area of reflection is dedicated to the issues that *Nostra Aetate* leaves unresolved. Three scholars try to identify these points and discuss problems such as: The ambiguous understanding of the covenant and the election of Israel in the Church's teachings, challenges posed to lay Jews by Roman Catholic postconciliar processing of gospel texts, and points of tension caused by problematic approaches of the Holy See to the Holocaust and the State of Israel. The last part of the volume is devoted to personal reflections, in which the contributors share how they were affected by *Nostra Aetate*. The main content is accompanied by an introduction, a preface, and an afterword (all three penned by the editor) as well as two useful appendices: Chapter four of *Nostra Aetate* and relevant fragments of *Evangelii Gaudium*, supplemented by a presentation of concise biographic entries of the contributors.

Although, on a substantial level the book is very appealing and offers insightful remarks on the role, consequences, and challenges of *Nostra Aetate*, what seems to be lacking is a European perspective. Apart from that, there are a few editorial and formal imperfections, such as typographical errors, errata, and the lack of certain amenities. As comprehensive as it is, the content of this outstanding publication would be easier to grasp and process if the reader was given some tools to organize newly acquired knowledge. An appendix such as a timeline of the main postconciliar events, Roman Catholic and Jewish statements pertaining to their mutual relationship and significant figures in the dialogue, explaining also their relation to each other, and an index would surely simplify this task and give the reader more orientation and clarity. Moreover, I believe that a final bibliography would be a blessing for many researchers of the modern Jewish-Christian relations.

In spite of its minor limitations, given the complexity of the content included in the volume and the high academic standards of the contributions, this publication undoubtedly presents an extremely interesting reading for all "scholars, students and intelligent laypersons who believe we must create a positive relationship between Judaism and Christianity" (a fragment of the description of the volume placed on its back cover).

Magdalena Dziaczkowska,
Masterstudent, Heidelberg

Faydra L. Shapiro, *Christian Zionism. Navigating the Jewish-Christian Border*. Eugene: Cascade Books, 2015. 167 sid.

Faydra Shapiro erbjuder läsaren en kreativ och originell bok om kristen sionism och judisk-kristna relationer. Ja, dessa två fenomen hör samman. Efter år av fältarbete bland kristna sionister i Israel argumenterar Shapiro för att en ny form av judisk-kristen dialog har uppstått mellan vissa judar och vissa kristna centrerad kring att staten Israel är värd att stötta, skydda och älska. Denna nya, ofta förbisedda, form av sionistisk relation är annorlunda och inte alltid enkel, men Shapiro ger en nyanserad bild. I samband med en kortfattad exposé över kristen sionism och dialog, konstaterar Shapiro: "Yet that Jewish-Christian border – fence, if you prefer – is both still alive and still being undermined: scaled, dug under, peered through, gaped at, and crossed over" (s. 28). Detta illustreras väl med bokens empiri, vars grund är ett välkommet bidrag i en annars ofta teoretisk diskussion kring sionism.

Bokens andra kapitel, "Fieldwork in the Jewish-Christian Zone: Three Scenes", må vara allt för kort, men lyckas åskådligt i att föra läsaren med sig till Jerusalem. Här möter vi olika uttryck för kristen sionism i praktiken, alltifrån stora konferenser med Israelfokuserad förkunnelse och marscher, till socialt arbete bland fattiga judar. Här hörs röster från kristna som inte bär kors utan i stället judiska symboler, och som "har ett hjärta för Israel" och därför välsignar landet (eller: *Landet*, det vill säga den moderna staten Israel) och dess folk (eller: *Det utvalda folket*, som en markerings mot den palestinska befolkningen).

I nästa kapitel, "Standing with Israel: Religion and Politics", argumenterar Shapiro för att kristen sionism måste ses utifrån ett helhetsperspektiv med sociala konsekvenser – religiös till sin natur med agerande i den politiska sfären. Lobbyverksamheten för Israel är både humanitär och finansiell, något som blir tydligt i att pilgrimsresor bland evangelikala sionister främst blir besök vid judiska platser förknippade med den moderna staten (till exempel Knesset). "It's not about where Jesus walked. It's about where he is going to walk" (s. 51). I linje med detta får läsaren även inblick